

Univerza v Ljubljani
Pravna fakulteta

Šol. l. 2009/ 10

Zapiski

UVOD

1. JAV. + ZAS. PR.:

- **jav.:** razm. med drž. in pos. → **drž.= imperium** (nosilka oblasti- izvršuje preko represivnega aparata/ prisile)
 - o **tipične veje:** upr. + kaz. + davki + ust.
 - o **kogentna pravila:** prepovedujejo + zapovedujejo ravnanja pr. subj. → ni mogoče Δ + omejujejo avtonomijo strank
 - o **jav. inter.:** Δ z dnevno pol. → jav.pr. post. steče neodv. od oškodovanca
- **zas.** (širše od civ.): razm. med pos. → **enakopr.** položaji (noben nima obl. položaja- drž.= pos.)- gospod. je po navadi 1 močnejši
 - o **dispozit. pravila:** popustljiva + subsidiarna (zavezujejo, če se stranke ne dog. 2.- le dopolnjujejo/ nadomeščajo voljo strank)
 - o **zas. inter.:** civ.pr. post. steče na voljo oškodovanca
 - o **avtonomija volje:** volja vzpostavlja civ.pr. razm. → kogen. pravila jav. pr.= omejitve → ravnotežje med voljo + pr.
 - o **varstvo civ.pr. razm.:** pos.= nosilec prav. → uveljavlja, če jih izrazi z voljo

1.1. TEOR. O ODNOSU:

- **inter.** (že Ulpijan): inter. drž.- državljanov
 - o kritika: današnje inter. se ne da tako razvrstiti med te 2 sferi
- **subj.:** glede na udeležence pr. razm.
 - o kritika: tudi drž. lahko nastopa v civ. pr. kot posam.
- **t. pr. varstva:** glede na post. pr. varstva
 - **civ.pr.:** pravdni + nepravdni + stečajni + izvršilni post.
 - **jav.pr.:** jav. + upr. + kaz. post.
 - o kritika: ne določa kaj spada v katero sfero
- **t. vsebine razm. (integralna-** povezuje ostale teor.): analizira vsebino (inter. + subj. + pr. varstvo) pos. razm.

2. DELITEV:

- o **Gaj-** Institucije: stv. + ded. + oblig. + rodbinsko
- **material.:** vsebinsko urejanje razm. med posam. → določijo prav. + dolž.
 - o **spl. del:** zelo abstr. + skupno celemu mater. pr.
 - temeljna nač.
 - položaj + združevalna razm. **subj.** prav. in dolž.
 - položaj **obj.**
 - **pr. posli**
 - material.pr. določajo vsebino **prav. + dolž.**
 - o **stv.:**
 - odnos subj. v razmerju **do stv.**
 - obl. na stv. v odnosu **do 2.h** posam.

- način **pridobitve** + prenehanja + varstva **prav**.
- **last. prav.:** dominantna + zagotavlja izvrševanje obl. nad stv. → danes precej omejena z jav. pr.
- **stv. prav. na tuji stv.**
- institut **pos.:** dejansko stanje, ki ga pr. varuje
- o **oblig.:**
 - razmerja **med subj.**, kjer se vzpostavljajo prav. + dolž.
 - **pogod.** pr. posli (in iz njih izhajajoči) med 2 posam.
 - **pogod.:** kontrakti + pogod. → D se zaveže k ravnanju v korist U → po navadi stv. učinki
 - **odškod. razm.:** odg. (subj. + obj.) za škodo ob kršitvah civ. pr. → odškod. zaht.= osnova oblika varstva (pog.= nastanek škode)
 - **povračilne/ reparacijske obv.:** ko pr. posel izgubi pr. podlago
 - **1stranski pr. posli:** izjava volje 1 stranke
- o **ded.:** način prehoda premož. (tudi prav. + dolž.) po smrti zapustnika na dediče → ded. po fiz. os. + poded. fiz. ali pr. os.
- o **druž.:** razm. med partnerji + otroci → močan poseg drž.
- o **gospod.:** položaj gospod. subj. + gospod. posli + ureditev trga + vrednosti papirji → status gospod. družb.= avtonomna pravila
- o **os.:** varuje ČPS iz ust. v odnosu do drž. in posam.
- o **delovno:** odnosi med delavci + delodajalci → danes s pogod. + omejevanje svobode z jav. pr.
- o **pr. intelektualne last.:** oblast nad intelektualno stv. → gospod. potrebuje novosti pridobljene s čl. inteligenco
- **proces.:** pravila, ki uveljavljajo mater. razm. → načini prisilnega zagotavljanja + uresničevanja prav./ dolž. → post.:
 - o **pravdni/ temeljni:** sod. reševanje spora med strankami zaradi nasprotij inter.
 - o **neprav.:** ureditev razm. med strankami (delitev solast. + odvzem posl. spos.)
 - o **stečajni:** premož. D (pr. os.): posluje z zgubo+ ni spos. izp. obv. → opravi sod.
 - o **izv.:** zagotavlja izv. 2.h post. → realizacija odločb + pr. varstvo, če 1 stranka prostovoljno ne izp. obv.

3. ZNAČ. VARSTVA: možnost (avtonomna volja) pos., da uveljavlja svoje prav.

- **sod. pravdno v.:** drž. sod. aparat, da posam. zavarujejo svoje prav.
 - o **2stopenjsko**
 - **ugotovitev terj./ civ.pr. razm.:** ugotovitev obstoja prav.
 - **izvršba določb:** realizacija- zagotovljena s prisilnim aparatom drž.
 - o **znač.:**
 - **nač. dispozitivnosti:** tožnik se sam odloči ali bo vložil obtožbo (za drž. sproži vlada ali drž. pr.branilstvo)
 - **nač. kontradiktornosti:** obe stranki lahko izrazita mnenje + dejstva
 - **kraj. + funkcion. prist. sod.:** sod. odloči, če je pristojno (sicer zavrže)

- **sod. vezano na tožbeni zaht.:** odloča le v mejah zaht.
- **sod. lahko sodi v odsotnosti toženca**
- **3strani odnos:** tožnik + toženec + sod.
- **potek:**
 - **tožnik:** sproži pravdo → tožba= zaht., da sod. odloči
 - **toženec:** prejme (od sod.) tožbo → mora odg. (izjava o zaht. tožnika)
 - **sod.:** zagotavlja sod. varstvo + reši spor → avtoritativna odločitev o utemeljenosti zaht. (obsodilna + zavrnilna sodba)
- **vrste tožb:** zaht. → sod. izda istoimenske odločbe
 - **dajatvena:** dajatev, storitev, opustitev
 - **ugotovitvena:** ugotovitve prav., pr. razm. → izkazan pr. inter.
 - **oblikovalna:** vzpostavitev, Δ, ukinitvev pr. razm.
- **odločbe sod.:** sodba ali sklep (končna odločba + če pomanjkljivosti v post.) → možnosti sod.: zaht. v celoti/ delno zavrne/ ugotovi → odločitev tudi:
 - **paricijski rok:** rok toženca, da prostovoljno izp. obv. (8 ali 15 dni)
 - **stroški post.:** odločitev po uspehu → tožnik mora zaht. posebej stroške + obresti (sicer stroške plača sam) → plača neuspela stranka
- **sod. poravnava:** dog. strank (med post.) o rešitvi z vzajemnim popuščanjem → sklenitev pogod. (nova ureditev razm.) → izognitev dolgotrajnosti + nejasnosti + stroškom → značaj pravnomočne odločbe
- **sod. nepravdno varstvo:** stranki želita urediti razm. (os. + druž.) v prid obeh (ni spor) → uveljavlja ko določa zak. + primerno glede na naravo post.
- **specialni post. sod. varstva:** predvsem premož. razm. (ZK + registrski post. + ded. post. + prisilna poravnava + izv. + stečaj)
 - **izv. post. (nepravdno):** drž. s prisilo omogoči izvršitev pravnom. sodbe (če zavezanec v paric. roku ne izp.) → pri nas= premož. sist. (ni dolž. zaporov) → problem storitev (nadomestnih + nenad.) → U poišče izv. sredstvo
- **izvensod. varstvo:**
 - **arbitraža:** dog. strank (soglasje) + razm. s katerima stranki prosto razpolagata (premož.), včasih ni dovoljeno
 - **lastn.:** hitro + odločajo strokovnjaki + ožji sist. + 1stopenjsko razsojanje (dokončna odločitev) + visoke arb. takse
 - **ad hoc:** oblikuje za posam. primer → vsaka stranka imenuje 1 arbitra, ta 2 pa predsednika → redko
 - **stalne:** gospod. + mednar. → vsaka stranka izbere 1 arbitra iz liste, ta 2 izbereta preds. arb. senata

4. PR. VIRI:

- **razvoj:** zač.= Gaj. Insitucije → konec sred. veka= kompleksnejša razm. (spet rim. pr.) → 17. st.= potrebe po kodifikacijah
- **ureditev pri nas:** stv. (SPZ) + oblig. (OZ) + ded. (ZD) → ni še enotne kodif. civ. pr. (zato vsi 3 zak. svoj spl. del)
- **ust.**
- **temeljna nač.:** pr. standardi v OZ → niso konkretizirani- vsebino da sod. (pr. vir)

- o **dispozitivnost** zak. določb
- o prosto urejanje razm.
- o **enakopr.** udeležencev
- o vestnost in **poštenje**
- o ravnanje v skladu z dobrimi posl. običaji
- o skrbnost
- o **prepoved zlorabe prav.**
- o enaka vrednost dajatev
- o prepoved povzročanja škode
- o **mirno reševanje sporov**
- **sod. praksa:**
 - o sod. rešuje spor → če ni urejeno bistvo= pr. praznina → rešuje z **analogijo**- sod. vzpostavi dispozitivno zak. določbo
 - o pomen **stališč višjih sod.** → kreativnost sod.= konkretiziranje abstr. pojmov (na katere se navezujejo posled.) → opredelitve pomembne pri nač. + pr. standardih + pr. prazninah + generalnih klavzulah
- dobri **posl. običaji** (12. člen OZ)
- **uzance:** zbrani in sistemiz. trgovin. običaji (spl. + posebni) → sprejmejo pooblašcene os. (gospod. zbornice) + odobreno od drž. org.
 - o **SUBP** (spl. uzance za blagovni promet, 1954): zbirka običajev, sprejetih od gospod. zbornice → subsidiarna veljava + kvalitetne, moderne
- **ODZ** (obči državljanski zakonik, 1811): os. + stv. + o skupnih določbah os. in stv. prav. → takrat zelo napreden- v A (popravki) še velja + pri nas do 1918, ko 1945 razveljavljeni vsi predpisi v nasprotju z novo ureditvijo, so uporabljali določbe ODZ
- **ZOR** (zak. o oblig. razmerjih, 1978): 1. pomembnejši predpis civ. pr. + ni potrebe po Δ → monistični pristop: celotno področje urejeno enotno (ne glede na gospod./negospod. subj.) → ne ureja nekaterih klas. pog., zato še nekaj časa uporabljali ODZ
- **OZ** (oblig. zakonik 2002): celotno nadomešča ZOR (enak koncept + manjkajoče pogod. + sklepanje pr. poslov) + prevzeli iz tujih zakonodaj
- **ZTLR** (zak. o temeljnih last. razmerjih, 1980): moderni koncept + več neurejenih razm. → v uporabi do 2003, kljub primarni družb. last. (ni bilo potrebe po Δ)
- **SPZ** (stv.pr. zakonik, 2003)
- **zak. o ZK**
- **ZD** (zak. o ded., 1976): ker republiški predpis, ga večinoma še uporabljamo → delno urejeno še v Zak. o dedovanju kmet. gospodarstev + novela 2001
- **ZZZDR** (1976): pomembna novela iz 2004
- **zak. o varstvu potrošnikov:** potrošnikov= ekon. šibkejši
 - o tudi **odškod. odg.:** prodaj. odg. za škodo, ki nastala potrošniku zaradi kupljene stv. → obj. odg. (nekoč moral kupec dokazati krivdo)- prodaj. mora dokazati, da ni kriv (obrnjeno dokazno breme) (en generalnih principov)

- **zak. o društvih**
- **zak. o ustanovah**

- **stanovanjski zak.** (2003): zavarovanje povpraševalca (šibkejši) → zagotavljanje ČPS + močan jav. el.
 - o **ureja:** vrste stavb + lastn., najemna razm. + pog. načrtovanja, vzdrževanja + upravljanje večstan. stavb → **etažna last.:** solast. skupnih delov (izjema od načela 1 last. na 1 stv.)- določena celo vsebina pogod.

- **delovno pr.:** danes **samostojno področje** → pr. praznine zapolnujemo s civ. pr.
 - o **iz rim.** locatio conductio → 3 pogod. (najem./zakup + delovna + podjetniška)
 - o **omejitve** pri urejanju razm. (ni več avtonomno): določeni pog. + jav. el.

4.1. SPL. POG. (120. + 121.):

- **pogod.:** usklajevanje volj 2h avtonomnih strank → sklenitev= ko sporazum
- **1 stranka vnaprej** (pisno) postavi spl. pog. za sklenitev pog. (zbir klavzul)= temelj prav. + obv. strank ob sklepanju konkretne pogod.
 - o **ta** stranka: ima interes + pozna pr. + poklicno ukvarja s tako pog. + cilj olajšati sklepanje pogod.
 - o **nasprotna** stranka: le sprejme ali zavrne klavzule
- **zak.:** v primeru neskladnosti obvelja konkretna pogod. → spl. pog. obveljajo, če sklenjeni oblično
- **Ø:** spl. pog., ki nasprotujejo namenu sklenjene pogod. + dobrim posl. običajem → tudi, če te pog. odobril pristojni org. (122/1)
- **sod. zavrne** določbe spl. pog., če:
 - o stranki **jemljejo prav. do ugovorov**
 - o stranka **izgubi prav. iz pogod. + roke**
 - o **nepravična** + pretirano stroga (122/2)
- **formularne pog.:** pogod. natisnjene kot obrazci → vpisujejo le variable (*ime, naslov...*) + ostali pog.= spl. pog.

4.2. ODG.:

- klas. ideja= nikomur škodovati → odškod. odg.= dolž. povrniti škodo, ki nastala kot posledica delovanja povzročitelja → temelj= **krivda** (naklep + malom.)
- **obj. odg.:** odg. ne glede na krivdo → danes zaradi stv. (tehnični napredek), ki same po sebi nevarne (večja možnost škode brez krivde) → odg. imetnik nevarne stv./ kdor ukvarja z nevarno dejavnostjo

5. CIV.PR. RAZM.

5.1. EL.:

gl.= dog.: avtonomija volje + veljava kot zak.

- **bistveni:** danes prepletenost več prav. + dolž. med 2 subj.

- o **odnos med subj.:** min 2 → fiz./ pr. os. + lahko več os. (*solast.*) + posl. spos. → stranke + 3. os. (posredno vključene v razm.)
- o **prav. + dolž.:** min 1 prav. in nasprotna dolž.
- **dodatni:**
 - o **breme:** hipotetična/ dolž. manjše intenzivnosti → nosilec bremena (stranka s prav.) se sam odloči, ali bo izp. breme → če ga ne, izgubi ugodnejši položaj (*kupec nosi breme grajanja napak- če jih ne, prodajalec ne odg. zanje*)
 - o **pristojnost:** kdo je pristojen, da opravi določeno dejanje → stranka ali pooblaščenca os. (*U pooblasti nekoga 2. za sprejem izp.*)

5.2. TIPI: + vmesni položaji

- **erga omnes-** absol. prav. → relativizacija
- **inter partes-** relat. prav. → objektivizacija

5.3. VARSTVO: gl.= **zaht.**, ki izvira iz vsake prav. → varstvo odv. od nosilca prav. → sod. varstvo (razen, če ga ni + natural. obv.)

- **opustitveni** zaht.: iz erga omnes → zaht. opustitve ravnanja, ki posega v prav.
- **odškod.** z.: za povrnitev škode nastale iz posega v njegovo prav.
- **izp.** z.: iz inter partes → zaht. določenega ravnanja

5.4. ČAS: pr. razm.= dejstvo, ki nastane pod določenimi pog.- izp. v čas. trenutku/ obdobju

- **trenutna:** cilj= izp./ doseg namena → trajajo relat. kratek čas- stalno nastajajo + ugašajo → večinoma oblig. razm.
- **trajajoča:** izp. se ponavlja → v času trajanja razm. sproti na novo nastajajo izp. dolž. → ustanovljena za določen čas (prenehajo s potekom časa) + lahko prenehajo zaradi medsebojnega ali 1stranskega ravnanja
- **trajna:** namen= obstajanje/ uživanje razm. → čas. neomejena → večinoma izključujoče prav. (obstajajo dokler ne ugasnejo za nosilca prav.)

PRAV.

- iz različnih uprav. (npr.: last. prav. = raba + razpolaganje...)
- temelj civ.pr. razm. → temeljno civ.pr. upravičenje = **tožbeno uprav.**: imetniku omogoča prisilno vzpostavitev prav.
- lahko samostojno obstaja, prenaša + trajno prenosljiva, uprav. le začasno

1. TEOR.:

- **voljna t.** (Windscheid):= voljna oblast, ki jo pr. red priznava → izraz volje posam., s katero izoblikuje položaj + kateri se morajo podrediti vsi zavezanci iz te prav. + sam odloči ali jo bo uporabil
 - o kritika: prav. priznava tudi subj., ki niso spos. oblikovati volje (prav. zarodka) → upoštevna le za oblastvene + terj. + premož. prav. (ne os.)
- **inter. t.** (Jhering, pogosto uporabljena):= pr. zaščiten inter.
 - o kritika: presplošno, ker pr. inter. ščitijo tudi 2. pr. instituti
- **integralna/ voljno-inter. t.** (Jellinek, se ni prijela):= pr. priznana + pr. zavarovana moč volje usmerjena k določeni dobrini + inter.
- **kolektivistična t.** (Duguit, izrabljali totalitaristi):= social. pojem → social. funkcija (ne individual., kot ostale)- vsak nosilec prav. mora hkrati upoštevati prav. 2.h

2. ABSOL./ IZKLUČUJOČE (razm. erga omnes): učinkujejo proti nedoločenemu št. subj.

- **zavarovanje** dobrine nasproti 3.- nosilec lahko ostale izključi od poseganja vanjo → dolž. pas. ravnanja 3.h (opustitvena dolž.)
- **nastane**: ko nekdo poseže v prav. (konkretizacija)
- **statičnost**: določajo stanje + ga varujejo
- večino **premož.** + **prenosljive** → os.= izjema
- numerus clausus: št. določa zak. (ni tako pomembna volja pos.)
- **relativizacija**: če neupravičeni poseže v izključujočo pravico 2. subj.
- **oblastvene**: zagotavljajo obl. nad stv. + omogočajo podreditev, prisvajanje vrednosti
 - **pred.**: samo cela stv.
 - **publiciteta**: navzven spoznavne (ZK za neprem. + pos. za prem.)
 - **prenosljivost** (zemlj. služ. samo s stv. + zast. prav. samo s terj.) + podedljivost
 - **konec**: prenos stv. + uničenje + smrt subj.
- o **lastn.** (37. SPZ): uporabljati + razpolagati + imeti v pos.
 - **pred.**= stv.- species (ni 2h izključnih last. 1 stv., le solast.)
 - **relativizacija**: omejena s predpisi jav. pr.
- o **stv. prav. na tuji stv.**: omejene prav. → omejujejo last. prav.- samo v nekem delu, a tu imajo močnejši položaj
 - **zastavna**: da se U poplača, če D ne poravnava dolga
 - o **prednostna**
 - o **poplačilna**: U mora stv. prodati.- ne more postati last. + uporabljati → U sme prodati brez soglasja D
 - o **prenosljiva** skupaj s stv.
 - o **ročna/ pignus** (prem. + posest dobi U)

hipoteka (neprem. + posest obdrži D)

- **služnost:** služ. upravičenec z last. stv. sklene, da sme stv. uporabljati → last. mora trpeti izvrševanje
 - **stv.:** korist zemlj. + prenosljive z zemlj.
 - **os.** (užitek + raba + stanovanje): korist os. + neprenosljive
- **zemlj. dolg:** zaht. poplačila iz vrednosti neprem. pred 2. U s slabšim vrstnim redom → zast. prav. z 2. izv. poplačila
- **stavbna prav.:** imeti zgradbo v lasti na tujem zemlj. → čas. omejena (max 99 let)
- **stv. breme:** last. neprem. zavezan k bodočim dajatvam + storitvam → znač. za fevdal.
- **osebnostne:** prav. nedotakljivosti os. sfere + svobodnega razvoja osebnosti → zavarovanje eksistencialnih dobrin proti drž. + posam.
 - nekatere tudi za pr. os. (*nedotakljivost pisarne, do življ. ne*)
 - **najmlajše** prav. (konec 19.st.)- s pojavom ČPS
 - **nepremož.**
 - **neprenosljive** + nepodedljive (lahko učinkujejo po smrti- část)
- o **spl.:** nedotakljivost čl. telesne + duš. celovitosti + zasebnosti + os. prav. (35. čl. Ust. + 1. Bonnska ust. po 2. sv. v.)
- o **posebne:** razvile iz spl. (*npr. nedotakljivost čl. življenja...*)
- o **odškod. varstvo (134.):** prav. zaht. prenehanje kršitev → gl. el.:
 - **protipr.** ravnanja → izjeme: silobran + skrajna sila + samopomoč + privolitev
 - **krivda** (subj. + včasih obj.)
 - **vzročna zveza** med ravnanjem + posled.
 - nastane **škoda** (ni dovolj, da grozi) → pr. priznana
 - **premož./ gmotna:** na premož. dobrinah → nadomestilo: kolikor znaša + pri precijski odškod.= tudi subj. vrednost (pogoj: naklep + subj. navezanost)
 - o **zmanjšanje premož.:** dejanska
 - o **izgubljeni dobiček:** hipotetično premož.- bi nastalo, če ne bi bilo škodnega dogodka
 - **nepremož./ negmotna:** poseg v osebnost posam. + ugled pr. os. → sod. ugotavlja stopnjo prizadetosti + povračilo satisfakcije (kompenzacija neprijetnosti): denarno + moralno (opravičilo) → upoštevni le z zak. določeni primeri:
 - o **telesne bolečine**
 - o **duševne bolečine** (ugled + iznakaženost...)
 - o **strah:** pred škodnim dogodkom + posled.
 - o **okrnitev ugleda pr. os.:** povzroči nezaupanje → nova določba- objava sodbe (ne odškod.)
- **prav. intelektualne last.:** pred.= imaterial. dobrina (čl. stvaritev)- potrebno omogočiti + zavarovati oblast (težko) → problem, ko avtor ≠ lastnik stv.:
 - **os./ moral. uprav.:** vezanost na os. avtorja

- **neprenosljivost**
- **čas. neomejena** (podedljivost do določene generacije)
- **premož./ material:** premož. izkoriščanje → ustvarjalcu omogočajo, da zajame vrednost + sam odloči kako se bo uporabilo
 - **prenosljivost:** avtor. pogod.
 - **čas. omejenost:** 70 let po smrti → nato public domain
- **varstvo:** opustitveni zaht. (za prenehanje kršitve) + odškod. var.
- O **avtorske:** avtor= fiz. os., ki ustvari delo (pr. os. le mater. uprav.)
 - **zak.:** avtorsko delo= individ. intelektualna stvaritev s področja znan. + umet. (+ knjiž.) → nujno izražena navzven, da zaščitena
 - **nevarovano:** ideje + načela + odkritja + uradna besedila s področja pr. + ljud. umet. (+ knjiž.) stvaritve
 - **pridobitev:** domneva= avtor postane nosilec prav., ko dokonča delo (v ZDA= znak ©) → problem dokazovanja
 - **vsebina:**
 - **moral. uprav.:**
 - prav. **odločanja o 1. objavi:** včasih istočasno z nastankom (*glasbena improvizacija*)
 - prav. do **priznanja**
 - prav. do **spoštovanja:** lahko se upre posegu v svoje delo
 - prav. do **skesanja:** lahko umakne → odškod. material. uprav. (ne avdiovideo + račun.)
 - **premož.:**
 - prav. do **reproduciranja**
 - prav. do **distribuiranja**
 - prav. do **jav. izvajanja**
 - prav. do **predelave** (prevod + priredba...)
 - **druga uprav.:**
 - prav. **do dostopa:** avtor si sme delo vedno ogledati, razstaviti, ne glede na to kdo ga ima
 - sledna/ **zasledovalna** prav.: ob prenosih last. prav. dobi avtor 3% cene za vsak prenos
 - prav. **avtorja zaradi fotokopiranja, avdiovideo tehnike:** pristojbina avtor. organiz. ob prodaji kopirnih strojev
- O **sorodne avtor.:** duhovne stvaritve podobne avtor. + jim pomagajo zaživeti
 - prav. **izvajalcev avtor. del**
 - prav. **proizvajalcev fonogramov**
 - prav. **filmskih producentov**
 - prav. **radiodifuznih organiz.** (zavarovanje pred krajo TV programov)
- O **prav. ind. lastn.:** potrebna **registracija** na Uradu za ind. lastn. (ni dovolj dokončanost)- izdaja odločbe + učinkovanje od dneva, ko vložena prijava (ex tunc) → izumitelj= le fiz. os. + vloga= fiz./ pr. os.

- **premož.:** močnejša (razen pri izumu) → monopol nad gospod. izkoriščanjem + razpolaganjem
- **moral.:** priznanje ustvarjalnosti
 - **prav. patenta.:** varuje izum → **pog.:**
 - **novost:** tudi za tujino
 - z **ustvarjalnim delom** (ne iz znanega znanja + po naključju)
 - **ind. uporabljivost**
 - **pat. prijava:** kdor 1. prijavi = 1. izumil → monopol nad post. + prod. → 20 let
 - **omejitve:**
 - **uporaba v nasprotju s pr. + moralo** (*genska tehnologija*)
 - **občečl. pomembna področja**
 - **prav. vzorca + modela:** zun. videz prod.- za prepoznavnost (*model avta*)
 - **omejitve:** drž. + mednar. simboli
 - **prav. blagovne + storitvene znamke:** znak (črke, risbe...) za razlikovanje blaga iste vrste → 10 let + možnost podaljševanja
 - le določena kategorija + razred prod. (*Boss parfum + obleke*)
 - **omejitve:** ne podobni + nemoral. + svetovno znani (*Mercedes*) + generični (*miza*)
 - **max uspešni:** tisti, ki jih enačimo s prod. (*vileda*)
 - **prav. do geograf. porekla:** ni rezultat čl. ustvarjanja → pomen za prepoznavnost + kvaliteto + tržno komunikacijo
 - **sankcije:** opustitev proizvodnje + uničiti prod. + odškod.

3. RELAT. (razm. inter partes): učinkujejo samo proti nasprotnim subj.

- medsebojna upravičenost/ **zavezanost** (določeni os.- U + D) → U terja individ. ravnanje:
 - **akt.** zavez.- pozitivno ravnanje: dajatev + storitev
 - **pas.** zavez.- negativno ravnanje: opustitev + dopustitev
- **dinamičnost:** težnja po izp.- večinoma ne trajne
- večinoma **premož.**
- **pr. temelj:** zak. + pr. posel (pogod.) → kreativnost strank pri sestavi- z voljo + zak. omejitve → načelo pacta sunt servanda (dog.= veljava pr. vira)
- **objektivizacija:** dobi pr. podlago (zak.) + postanejo uresničljive proti vsem:
 - **vpis najemne pog. v ZK:** le prav., ki določene v zak. + publiciteta
 - najem
 - predkupna prav.

- odkupna prav.
 - prepoved razpolaganja
 - **izhajanje iz zak. določbe:** izključnost že po zak. → najem
- **terj.:** U zaht. izp. česar se je D zavezal
 - **relat.:** zaht. izp. samo od D + **absol.:** terj. izključi 3. os. iz razm. med subj.
 - **odg. D z vsem svojim premož.:** le kolikor dopušča premož. D (stečaj)- če ni dovolj= le sorazmerna poplačanost U
 - **prenosljivost** → izjeme: os. prav. + nepremož. škoda
 - **ugasnitev:**
 - **izp.**
 - **pobot:** stv. iste vrste + kvalitete + dospelost terj.
 - **polog stv. na sod.**
 - **nezmožnost izp.**
- **oblikovalne prav.-** pr.tvorna uprav.: uprav. subj. z 1stranko izjavo oblikuje razm. z 2. udeležencem (dolž., da sprejme)
 - **poseg v načelo o potrebi soglasja** med strankama
 - **čas. omejenost:** sicer negotovost → prenehajo z uveljavitvijo + potekom časa
 - samostojno **prenosljive**, če obstaja interes
 - delitev po **posled.:**
 - **opcija:** nastanek novega razm. (med imetnikom + zavezancem)
 - **ponudba**
 - **predkupna prav.** (*ko se stv. prodaja sme imetnik prav. Δ kupno pogod.*)
 - **prodajne + nakupne opcije**
 - **futuresi**
 - **prenehanje:**
 - **odpoved:** razm. inter partes → odpov. rok (po zak. + pogod.)
 - **odstop:** prav. v določenem času po sklenitvi pogod.- brez razloga + plačati skesnino → pog. izvrševanja odvisni od stv.- izključena pri potrošnih + nekje ni dovoljena (srečke)
 - **cooling off:** potrošniško pr. (15 dni)
 - **razdor:** razlog (pomanjkljivost + kršitev pogod.)
 - **Δ vsebine:** aneksi → sporazum, da bosta Δ, nosilec določi kako (*jamčenje za napako stv. pri kupni pogod.*)
 - **ohranitev:** kjer čas bistvena sestavina- pogod. se razdre po zak., če ni pravočasno izp. → stranka lahko izrecno ohrani pogod. v veljavi (*kupec reče prodajalcu, da mu lahko blago dostavi naslednji dan*)
 - **natančnejša določitev razm:** izbirne prav. pri alternat. oblig. (*1 stranka določi katero izmed 2h stv. je treba dati*)
 - delitev po **samostojnosti:** obojne lahko prenosljive
 - **samostojne (opcije)**
 - **nesamost.:** obstajajo vzporedno z 2. pr. razm.
 - delitev po **odnosu do razm.:**

- **ustanavljaljoče:** novo pr. razmerje (opcije)
 - **spreminjaljoče** (znižanje kupnine)
 - **ukinjajoče:** (odpoved najemnega razmerja)
- delitev po **načinu uveljavljanja:**
 - **prave:** dovolj 1stranska izjava
 - **tožbene:** potrebna vloga tožbe
- **prilastitvene prav.:** uprav. subj. z 1 stranskim razm. ustvari razm. erga omnes → vzpostavitev last. prav. (*okupacija: nična prem.- last. po svoji volji opusti oblast*)
 - **privilegirana:** na divjadi + ribah → last RS- potrebne dovolilnice
- **sodelovalne prav.:** sodelovanje pri oblikovanju volje + udeležbi pri delovanju **pr. os.**
 - oblikovanje **skupne volje** (ne lastne) → neločljive s pr. položajem uprav. subj. → razm. inter partes
 - **prenosljive:** samostojno + s korporacijsko prav. (delnice)
 - premož. → gospod. pr.
- **pričakovalne prav.:** prav. v nastajanju (*dedovanje, obljuba, odložni pog.*) → pr. varstvo z omejevanjem tistega, ki bi skušal preprečiti → inter partes + prenosljivost
 - **pričakovanje:** manjka 1 od pog. za nastanek + bistveni el. že izp. (pr. red že varuje)
 - **pog. prav.:** varovana od ustanovitve, čeprav nastane z izp. pog.
 - **gola nada/ nadejanje:** nastanek se obeta + ni izp. še noben pog.
- **prav. na prav.** (zast. prav. na prav.- pog.: prenosljivost + premož. vrednost)
- **zaht.:** varstvo položaja iz prav. → inter partes- konkretiz. terj. (vsi zaht. so terj., obratno ne) → zastaranje → pri relat. prav. je zaht.= prav.
 - delitev po **samostojnosti:**
 - **samostojni:** prenosljivi + neodv. od prav.
 - **nesamos.:** vezani na izključ. prav. → vzpostavitev subj. + obj. vsebine
 - delitev po **vsebini:**
 - **vrnitveni/ vindikac.:** vrnitev točno določene stv. → oblastvene prav.- uveljavlja last. proti pos.
 - **spl. opustitveni/ negatorni:** opustitev ravnanja + preventivna prepoved → izključujoče prav.
 - **izp./ institucijski:** zaht. dog. ravnanje (akt. + pas.) → relat. prav.
 - **odškodn.**
 - **obogatitveni/ reparacijski:** vrnitev stv. s katero neuprav. obogaten
 - **ločitveni + izloč.**
 - delitev po **obliki:**
 - **izp.:** relat. prav.
 - **opust./ negat.**
 - **odškod.:** restituc. + instituc. + odškod.
 - **konkurenca:** ko iz 1 dejanskega stanja izhaja več zaht.
 - **normat./ zak.:** v več zak. določbah → nač. specialnosti (razveljavitev spl.)- izpodrivanje pr. norm
 - **kumulat.:** lahko uveljavlja vse hkrati

- **alternat.:** zaht. z različno vsebino → imetnik alternativno izbira (ko uveljavi 1, drugi ugasnejo)
- **k. enakovr. pr. podlag:** vsebinsko enaki zaht. (enaka posled.) + različne pr. podlage → alternat. izbira- normat. izpodrivanje zaht.
- **ugovori/ protiprav.:** možnost zoperstaviti se zaht.- prav., ki jo uveljavlja nekdo 2. → potrebno uveljavljanje na sod. (ne po urad. dolž.) + ni možno vnaprej odreči → popolnoma/ deloma odvzame učinek prav.
 - **trajni:** zanikajo obstoj/ izključijo zaht. (ug. zastaranja + neutemeljen. zaht.)
 - **začasni:** obstajajo dokler za njih obstajajo pog. (ug. predkupne prav. + nezapadle terj. + roka nedospelosti + vrstnega reda- prav. poroka)
 - ug., ki omejuje zaht.:
 - **zanikajo obstoj** (ug. pasivne legitimacije)
 - **izničujejo učinek** (ug. pobotanja + zastaranja)
 - **odlagajo pr. moč**
 - **pr.zavorni ug.:** ovira zaht. (začasno zanikanje)
 - **pr.zatorni ug.:** negacija zaht.

2./3.1.: RAZLIKA MED ABSOL. + RELAT. PRAV.: **stečaj=** ko premož. D ne zadošča za poplačilo obv. → steč. upravitelj ugotovi steč. maso (aktiva- terj./ pasiva) + U prijavijo terj.

- razm. **inter partes:** nač. sorazm. plačila- vsak U dobi enak delež glede na terj.
- razm. **erga omnes:** če ima kakšen U privil. terj.
 - **ločitvena prav.:** podlaga= **zast. prav.** → zahteva ločeno poplačilo svoje terj. (steč. D si sposodi denar + zastavi z neko stv.) → prednost pred izloč.
 - **izločitvena prav.:** podlaga= **last. prav.** → zahteva izločitev iz steč. mase
 - **najemodajalec** (najemnino- terj. dobi poplačano v sorazm.)
 - **prodajalec s pridržkom last. prav. do poplačila celotne kupnine**

4. DOLŽ.: se pokriva z vsebino prav. (tudi temelj civ.pr. razm.)

- **etična zaveza,** da ne kršimo prav. 2.h → sicer 2. stranka upravičena do izvršitve z uporabo drž. aparat prisile- iztožljivost
- **izhaja iz zak.:** vsakdo dolž. vzdržati ravnanja, ki 2. povzroča škodo (10.)
- vrste:
 - **dolž. ravnanja:** zagotovitev akt. ravnanja → oblig. pr.
 - **dolž. opustitve:** vsakdo dolž. vzdržati posega v lastn. prav. + os. integriteto → oblig. + stv. pr.- razm. erga omnes
 - **dolž. izhajajoče iz oblikovalnih prav.-** akceptiranje pr. posled.: stranka se mora sprijazniti z razm. kot ga je oblikovala upravičena stranka

5. IZVRŠEVANJE PRAV.:

- **vsebina:**
 - **absol. prav.:** natančno določena v zak.
 - **relat. prav.:** v zak. temeljna nač. (abstr.) → konkretiz. s pr. poslom

- **avtonomija volje:** subj. svobodno vstopajo v razm. + izvrševanje glede na dog. strank → omejenost s spl. nač.
- **nač. izvrševanja:**
 - o nač. **vestnosti + poštenja (5.):** pri sklepanju, izvrševanju, izp. obv. (iz prav. + pr. poslov) + v prometu ravnati po dobrih posl. običajih
 - se pričakuje od vsakega → **prekrivanje z moral. + prisilnimi predpisi**
 - posl.= nedopustnost izvrševanja na način, ki škodi 2. → **sod. lahko razveljavi pog.**, če izrazito nepoštena, čeprav pravilno sestavljena
 - o **prepoved zlorabe prav. (7.):** prav. omejene z enakimi prav. 2.h
 - treba **izv.** po nač. tega zak. in **z njihovim namenom** + vzdržati ravnanja, ki otežuje izp. obv. 2.h udeležencev
 - **navidezno izv. prav.**= nosilec ravna z izključnim + očitnim namenom šikaniranja
 - o **okolščine, ki izključujejo protipr. izvrševanja prav. (138.):**
 - **silobran:** ni odškod. odg. za škodo povzročeno v silobranu → ja, če prekoračen (nesorazm. s škodo, ki grozi)
 - **odvrnitev škode od 2.:** komur nastane škoda, ko od 2. odvrta nevarnost, ima prav. od njega zaht. odškod.
 - **stiska:** če nekdo povzroči škodo v nevarnosti, ki je ni povzročil sam, sme oškodovanec zaht. odškod. od tistega, ki povzročil nevarnost + od kogar škoda odvrnjena
 - **samopomoč (139.):** začasno zavarovanje zaht. → če povzročiš škodo tistemu, ki povzročil potrebo samopomoči, ni potrebno povrniti → **pog.:**
 - **neposr. nevarnost** kršitve prav.
 - **nujnost** zaščite
 - način odvrtaanja ustreza **okolščinam**

6. Δ (nastanek + prenos + prenehanje) PRAV.:

- **izvirni načini pridobitve:** pridobitev prav. ne glede na voljo predhodnika
 - o **okupacija:** na nikogaršnjih stv. → vzetje v pos. z namenom prilastitve
 - o **pripos.:** pridobitev last. prav. kot posledica dolgotrajne dobroverne pos. (ne ve in ne more vedeti) → pripos. rok= 3-20 let (odv. od ne/prem. + zakonita)
 - o **izdelava nove stv. → predelava:** izdelava iz tujega materiala
 - **dobroverni predelovalec:** solast. v sorazm. vrednosti mater. + vložnega dela → če delo občutno več vredno, postane last. + last. mater. povrniti škodo
 - **nedobr. predel.:** last.= last. mater.
 - o **spojitev + zmešanje + pomešanje:** če ločitev ni možna brez znatnih stroškov, nastane solast.
 - **nedobr.:** ostali smejo zaht. stv. zase/ prepustitev + odškod.
 - o **gradnja na tujem zemlj.:** graditelj= last. stavbe → če dobroverni + last. zemlj. ve za gradnjo + se ne upre
 - o **pridobitev naravnih plodov:** pripadejo last. matične stv. → z ločitvijo od matične stv. tudi užitek + zakupnik

- **izvedeni načini pridobitve:** pridobitelj izvaja prav. do 2. os. → postane nosilec prav., če bil odsvojitelj njen imetnik (nihče ne more prenesti na 2. več prav. kot jih ima sam)-soglasje med odsvojiteljem + pridobiteljem → delitev po pred.:
 - o **posam./** singularne: posam. prav. (*kupoprodajna pog.*)
 - o **vesoljne/** univerzalne: kompleks prav. (*ded.*)
- **pridobitev last. prav.:**
 - o **od nelast.:** na dražbi + nelast. prodaja na podlagi svoje dejavnosti- pridobitelj dobrov.
 - o **neprem.:** pog.= vpis v ZK
 - o **prem.:** potrebno soglasje + izročitev:
 - **nadomestna izr.:** pomeni označitev prenosa stv. (izr. ključev) → kupec ima lahko stv. že prej v pos.
 - **izr. na kratko roko:** prodati stv., ki jo poseduje nekdo 2. → last. prav. nastane s pr. poslom
- **prenehanje:**
 - o **absol.:** ugasne + ne obstaja za nikogar več
 - o **relat.:** prenehanje za 1 s prenosom na 2.
 - o **odpoved:**
 - **absol. prav.:** 1stranska odpoved
 - **relat. prav.:** potrebno soglasje
 - o **os. prav.:** smrt
 - o **oblast. prav.:** uničenje stv.
 - o **oblikovalne prav.:** po preteku določenega časa

OBJ. CIV.PR. RAZM.

1. PRED. 1. KATEGORIJE: obj. oblast. prav. → obj. samo v civ.pr. razm.

- **stv.:** telesni del narave obvladljiv s čl. ravnanji → tudi energije + valovanja (čeprav netelesna oblika) + živali (zaščitene z zak.)
 - o **enostavne:** enovite po naravi (danes vedno manj)
 - o **sestavljene:** iz več enovitih → deli izgubijo pr. samostojnost s povezavo + spojitvijo → tujo last. prav. lahko uveljavljamo šele ko postanejo deli samost.
 - **zbirne stv.:** obče priznane lastnosti stv. samo kot celota (*par čevljev*)
 - o **sestavine:** del gl. stv.
 - **bistvene:** izločitev iz celote = negospodarna Δ (*zgradbe + zid + seme*)
 - v lasti last. celotne stv.
 - ne morejo biti pred. posebnih prav., dokler niso določene
 - ni mogoča zast. + prav. uporabe
 - **nebistvene:** lahko samostojen pred. prav.
 - o **pritiklina:** prem., ki v skladu s spl. prepričanjem namenjena trajni gospod. rabi/ olepšanju gl. stv.- povezana z gl. stv., ne da bi bila njena sestavina → v dvomu odloča o gl. stv. (*ključ*)
 - o **plodovi + koristi:** neposr. prod. stv. → sestavina stv.- po ločitvi = samostojna
 - **neposr.-** naravni: pridobivamo od stv. glede na njeno naravo (*mleko*)
 - **posr.:** donosi na podlagi pr.posl. razm. (*najemnina*)
 - **pr. plodovi:** doprinosi prav. (*obresti*)
 - **plodovi podjetja-** dohodki: kdor gospodari = neposr. pl. → last. podjetja v zakupu (*zakupnina*) = posr. pl.
 - o **telesne:** zajemajo prostor- lahko primemo
 - o **netelesne** (*prav.*)
 - o **prem.:** brez škode za svoje bistvo Δ kraj
 - **publicitetna f.:** pos. → krajši pripos. čas
 - **zast. prav.:** pignus/ ročna
 - o **neprem.:** zemlj. (meje, parc. št., k.o. v ZK) + ladje + letala
 - **superficie solo cedit** → izjema: etažna last.
 - **publicitetna f:** vpis v ZK → daljši pripos. čas + obličnosti
 - **zast. prav.:** hipoteka
 - o **species-** individ. določena: določena posebnost
 - o **genus-** generično določena: obstaja več + med seboj ni mogoče ločiti
 - **individualizacija:** stv. postane species zaradi pog. (*točno to jabolko*)
 - o primer **nezmožnosti izp.-** nač. species perit ei cui debetur, genus perire non consetur (species = propade U, genus pa D)

- o **nadomestne**: po naravi generične
- o **nenadomestne**: po naravi species

- o **potrošne**: z 1kratno rabo se porabijo (naravno + pr.) → posojil. pog.
- o **nepotrošne**: z rabo se ne trošijo → posodbene pog.

- o **deljive**: real. + fiz. razdelitev brez Δ bistva + vrednosti
- o **nedeljive**: miselna razdelitev (miselni/ idealni deleži) → solast.
- **imater. dobrine**: obj. absol. prav., ki niso stv. → intelektual. last. + čl. osebnost
- **ravnanja**: obj. oblig. razm. → dajatve + storitve + opustitve + dopustitve

2. PRED. 2. KATEGORIJE: prav. + pr. razm. → lahko so obj. 2.h prav. in pr. razm. + pred. razpolaganja pr. poslov

- **premož.:** vse prav. + pr. razm., ki pripadajo določenemu pr. subj. + imajo vrednost
 - **enovitost** (identičnost): premož. ostaja stalno enako ne glede na prihajanje/ izločanje posam.
 - **enotnost**: vsak načeloma le 1 premož., ne glede na prav., ki ga sestavljajo → izjema= zakonca
- o **premož. odg.** za obv. z vsem svojim premož.: prisilni poseg v del premož. (1/2 v preživnin. terj. + 1/3 za ostale)
- o premož. kot celota= pred. prav. samo pri univerzal. nasledstvu (sukcesija) → sicer po navadi posam. prav. iz premož.

- o **gl. premož.**
- o **posebno premož.:** poleg gl. (ki ga ima vsak) → za last. naslednika + zakonec obdrži pri ustvarjanju skupnega premo. + za zadovoljitev U
- o **skupno premož.:** premož. več os. (ded. + zakonca)

3. FIZ. OS.: vsak posam. → proces.pr.= stranka

- **spos. v post.:** vse temeljijo na razsodnosti, razen pr.
 - o **pr. spos.:** biti stranka v post.
 - o **pravdna spos.:** biti tožena + tožeča stranka
 - o **posl. spos.:** nastopati v post.
 - o **proces. spos.:** vlagati tožbe
 - - 15: starši= zastopniki
 - 15- 18: sam za pr. posle, ki jih sam sklepa, sicer zastopnik
- **pr. ali posl. spos.???**
 - **spos. v post. v družin. pr.:** spori v ZZ + med starši- otroci → + 15 + razsodnost → lahko sam vlaga tožbe (ugotovitev očetovstva + preživnina), ker strogo os. prav.
 - **žinitna spos.:** razsodnost
 - **opor. spos.- posebna posl. spos.:** spos. napraviti + Δ + preklicati opor. → +15 + razsodnost → opor. nespos.- opor.= izpodb.

3.1. PR. SPOS.: biti subj. prav. + dolž.

- **spl.:** brez pog.- enaka za vse
- **posebna/ delna/ parcialna:** potrebno izp. pog.
 - o **oporočna spos.:** spos. napraviti + Δ oporoko \rightarrow +15 + razsodnost \rightarrow ni možno zastopstvo
 - o **žinitna spos.:** +18
 - o **ded. spos.:** spos. stopiti v položaj zapustnika \rightarrow razen ded. nevrednih: zavržno ravnal do zapustnika
 - o **spos. odločanja o rojstvu otrok (ust.):** razsodnost + 2. pog. (zdravje...)
 - o **spos. otroka izvrševati Konven. o otrok. prav.:** starost + posl. nespos.
- **pridobitev=** živo rojstvo: dihanje + ni treba, da spos. za življ. (tudi spaček + če še povezan s popkovino) \rightarrow v dvomu= otrok živ rojen
 - o **nasciturus:** nima pr. spos. + ni samostojen nosilec prav.
 - prav. do življ. velja posr. (ne absol. kot v ust.) preko matere
 - pr. varstvo njegovih prav. (ne dolž.), če se živ rodi \rightarrow ded. + odškod. za čas, ko še nasciturus
- **prenehanje=** smrt (možganska): ugasnejo os. prav. + ostale prenesejo z ded.
 - o **ugotovi zdravnik** (potrdilo ali mrliški list) \rightarrow vpis v matično knjigo
 - o **domneva smrti=** sod. pogrešanega proglasi za mrtvega \rightarrow pr. posledice + izpodb. \rightarrow vrnitev= oživitev vseh prav. razen ZZ
 - + 70 + 5 let nobenega poročila
 - - 70 + 5 let nobenega obvestila + dokaz, da verjetnost, da je mrtev (kdor sproži post.)
 - požar/ brodolom/ letalo/ 2. katastrofa + 6 mesecev se ne javi
 - vojna + 1 leto se ne javi
 - o **komorienca:** ko 2 umreta hkrati \rightarrow treba dokazati kdo prej (težko- hudičev dokaz)- zaradi ded.

3.2. VOLJNA SPOS.:

- **spos. zavestno + preudarno tvorjenje lastne volje** \rightarrow domneva= polnol.
 - **posl.:** spos. ustvariti voljo za sklenitev pr. poslov \rightarrow sklepati pr. posle + zavezovati se + prevzemati obv. + pridobivati prav.
 - o **nespos. (-15):** ne more izraziti relevantne volje
 - **odvzeta posl. spos.:** neveljavno tudi v svetlem trenutku (os. razsodna)
 - **zastopanje=** zakonito: starši + skrbnik
 - sklepanje pr. poslov kot **sli zastopnikov** (npr. mama ga pošlje v trgovino) \rightarrow če sklene zahtevnejši pr. posel= \emptyset
 - o **delna/ omejena (-18 + pod roditeljsko/ skrbniško prav.):**
 - **delno odvzeta posl. spos.** (podaljšanje rodit. prav. + odvzem v nepravd. post.) \rightarrow soglasje skrbnika za vse pr. posle (CSD lahko dovoli določene posle)
 - **lahko** pr. posle določene z zak. \rightarrow **izpodbojni** pr. posli \rightarrow večinoma **os.**
 - o **delovno** razm. (+ pogod. o delu)
 - o razpolaganje z **zaslužkom + štipendijo**
 - o **avtorske** (+ iznajditeljske) prav.
 - o **pridobivanje prav.** + ne prevzemanje dolž.

- umetna **prekinitev nosečnosti**
 - **vsakodnevni pr. promet** (tudi -15)
- **posebno pr. varstvo**: 3 mesece po polnol. lahko razveljavi pr. posle sklenjene kot mladoletnik, brez soglasja zastop.
- **nasprotna stranka**: lahko odstopi od pogod.
 - če **dobroverna** (prepričan, da polnol. + da ima soglasje)
 - **odstop**: subj. (ko ugotovi mladolet.) rok 30 dni + če v roku zastop. ne odobri → sopogodb. lahko zaht. od zastop., da se izreče o odobritvi:
 - **odobritev**= veljavnost
 - **ne odobri**: razveljavitev (učinki za nazaj)
 - **molč**= neveljavnost
 - **zastopnik**- avtorizacija: neveljavnost- če kasneje avtoriziran= učinki za nazaj → pr. posli, ki lahko usodno vplivajo na njegovo življ. ob polnol. (pr. standard- potrebuje vsebinsko dopolnitev)
 - potrebno **tudi soglasje CSD**: razpolaganje s substanco + glavnicco premož. + neprem. ... → sicer izpodbojen
- **popolna** (+18 + ZZ + rojstvo):= domneva → izpodb., če vseeno ni posl. spos.
 - **prej**: ZZ (+ dovoljenje CSD +15) + rojstvo (+ pomembni razlogi) → spregled mladol.
- **razsodnost**: razumeti pomen izjave volje + ravnati v skladu s tem razumevanjem (vse spos. razen pr.) → presojava vsakič posebej + za posam.
 - **defekt volje**: os. ve da dela narobe + ne more ravnati kot želi
 - **defekt razuma**: ne razume pravil + posl. svojih odločitev
 - **izključitev**: lahko le določeno področje
 - parcialna/ delna spos.: ženitna + opor. → lažje ohranimo, ker strogo os. (ni možno zastopanje)
- **odvzem**: če ni spos. skrbeti zase + svoje prav. (varstvo os. + 2.h)
 - **nerazsodna os.**: os., ki ni spos. razumeti posl. svojih ravnanj
 - pr. posel= neveljaven (razen v svetlem trenutku- os. razsodna)- potreben skrbnik → razlogi:
 - **napake razuma + volje + značaja**: duš. bolezen + duš. zaostalost + vplivi na čl. psihofizo (alkohol) + odvisnost
 - **odvisnost**: sod. lahko pošlje na zdravljenje- če se odloči= prekinitev post. → če neuspešno/ prekine= sod. odvzame posl. spos.
 - **slepota + gluhost**: če razsoden= posl. spos. → lahko skrbnik za določene zadeve: začasno + po navadi za razrešitev določene zadeve
 - **zapravljivost**: trajno + nesmiselno zapravlja → slabo za bližnje
 - **tožbarjenje** (kverulant): os., ki trajno vlagajo tožbe
 - **post.**: Zak. o pravd. post. (44., 56.čl.)
 - **predlog**: partner + sorodnik do 2. kolena + sam v svetlem trenutku + CSD + drž. tožilec

- **odloči** sod. na podlagi dokazov + mnenj izvedencev
 - **CSD** lahko določi katere posle sme os. opravljati sama
 - **zaznamba** v matični + zemljiški (če poseduje neprem.) knjigi
- o **podaljšanje roditeljske prav.:**
- prepreči domnevo posl. spos.(enaka spos. kot otrok)
 - **pred polnolet.** → izjemoma po: vzrok obstaja pred polnol. + v času podaljšanja- če predlog sprejet= velja za nazaj
 - ko prizadet (duš. + tel.) otrok **ni spos. skrbeti za svoje** prav. + obv.
 - tel. prizadetost: prisilna (proti volji) izključitev iz pr. prometa → drž. bi morala poskrbeti za pomoč, kjer potrebna
- **delikt. spos.:** prevzemati odg. za posled. prepovedanega dejanja → odškodn. odg.:
- **krivna** odg. → pog.: prištevnost= razsodnost
 - prepovedano škdn. ravnanje + posled. → **vzročna zveza**
 - **obrnjeno dokaz. breme** (toženec dokazuje, da ni kriv- če npr. ni bil razsojen + ne po svoji krivdi)
- o mladol.:
- **-7:** nespos. → **starši odg.** obj. (ne glede na krivdo)- razen, če razlogi za izključitev odg.
 - **7-14:** pog. spos.= ni- razen, če se dokaže, da je bil razsoden → **starši delno** odg.- razen, če dokažejo razsodnost= solidar. odg. poleg otrok
 - **-14:** spos. → **starši subsid.** odg. (če mladol. ne more povrniti škode)

3.3. OS. STATUS: vsak svojo osebnost, ki ga loči od 2.h:

- o = **celota čl. lastn.** (prirojene + pridobljene), na kater pr. veže posled.
 - o **statusi:** personae + familiae + civitatis (drž.)
 - o **evidenca:** matične knjige (rojstna + mrliška)
- **os. ime** (zak.): vsak svoje ime- reprezentat. znak → ime (max 2) + priimek (max 2):
- **razlikovanje** + red v **druž.**
 - povezanost z **geog. okoljem**
 - **spol**
- o **pridobitev:** rojstvo + Δ (zaht. + ZZ + posvojitvijo)
 - o **obvezna prav.:** dolž. uporabljati svoje ime v pr. prometu (če več, 1 izbere)
 - o **pseudonim:** enako pr. varstvo → mora biti znan + ga uporabljati (poleg os. imena)- ne enakega kot že nekdo
 - o **otrokovo ime:** mora biti primerno (normalno + spl. + sociol.)- presoja matičar (sicer ga ne vpiše)
 - nedopustno: vulgarno + slogovno zaznamovano + nižji izraz + žaljivo

3.4. PR. VARSTVO:

- **zaht.:**
- o **opustitveni:** neupravičena uporaba → 2 os. enako ime (razen, če dovoli zak./privolitev)
 - o **ostranitveni:** izvršitev dokončna, da ni nevarnosti ponovitve (*plakati*)
 - o **odškod.:** za duševne bolečine + iz njih izhajajoče material. izgube (*ugled*)

- **ugotovitveni:** ugotavlja prav. os. imena + pr. interes → povračilo premož. + duševne škode
- **za čas življ.:** varstvo življ. + zdravja + svoboda gibanja
- **po smrti:** varovanje dostojanstva + čast + življ. podoba
 - **trajanje:** dokler traja spomin → zaht. svojci (ne dediči): otroci + zakonec + sicer starši)- za objavo foto= 10 let
 - **transplantacije** (uporaba org. umrlega): dovoljena, razen če nasprotovanje svojcev + umrlega → v sporu odloči sod. (jav. interes- volja umrlega)
- **var. otroka:** ker ne more povedati kdaj so mu kršene prav.
 - **prepoved diskrimin.:** ni nujno sprejeti ♂ priimka pri izbiri imena
 - **najdenec:** ime izbere CSD → če oče pripozna= njegov priimek

4. PR. OS.: druž. tvorba s pr. subjektiv. → namen + premož. + deluje kot celota

- razvoj gospod. → združitev fiz. os. za skupne cilje + nastopanje v pr. prometu
- umetno ustvarjen (pr. a.) pr. subj. → kogentna pravila + registracija
- **glede na interes:**
 - pr. os. **jav. pr.:** podlaga= oblast. a. → financiranje iz proračuna
 - pr. os. **zas. pr.:** podlaga= pr. posel → financiranje iz zas. virov
 - pr. os. **gospod. pr.:** gospod. družb.
 - pr. os. **civ pr.:** društva + ustanove
- **identifikac. el.:**
 - **ime/ firma:** za nastopanje v pr. prometu → ni možno, da 1 ime več pr. os.
 - **sedež:** nač. proste izbire
 - **matična št.:** kot EMŠO pri fiz. os.

4.1. DRUŽ. POGOD. (990.- 1002.): več os. zaveže k prispevanju za doseg dopustnega skupnega namena

- **societas=** predstopnja: za doseg premož.
 - **ni pr. os.** → le notranja razm.
 - **avtonomija** strank (družbeniki prav. + dolž. sprejemajo posamezno)
 - **odg.** za obv. uveljavlja vsak družbenik (a° pro socio): obv. iz družb. pogod. nasproti ostalim + zaht. porazdelitve dobička/ izgube + povračila stroškov
- **prispevanje:**
 - **premož.** vrednost: denar, stv. + prav., terj. + storitev, opustitev...
 - **dolž.** prispevati- kar določeno s pogodb. (ne le korist brez dolž. prispevanja)
 - prispevki **enaki** (če v pogod. ni 2.)
 - dolž. sorazmerno prispevati **dodatno premož.**, če potrebno za ohranitev + odvrnitev škode
 - lahko premož. le **v rabo + užitek**
 - **odg. za napake** prispevka= odg. prodajalca + zakupodaj.
- **korist + izguba:** vsi uprav. do dela koristi + dolž. nositi del izgube → v enakih delih, če v pogod. ni 2. → na premož. enake soimenske deleže (solast.), če v pogod. ni 2.
- **poslovodstvo + odločanje:**
 - **enakopr.:** pogod. določi št. glasov/ os. (sicer vsak 1)

- **soglasno** + skupno odločanje o dobičku + družbenikih + poslovod. + pogod. → večina po pogod. (sicer absol. 2/3)
 - vsak **obveščen** o zadevah družb.
- **poslovodja**: lahko vsak zase + lahko soglasno imenujejo 1/ več (po pogod.) → lahko komu prekličejo poslov.- utemeljeni razlogi → lahko plačilo za trud
- **izvrševanje prav. + obv. v družbi**: skrbnost kot v lastnih zadevah + kot dober gospodar (če družba povezana s poklicem) → ne storiti nič, kar bi zmanjšalo možnost za doseg skupnega namena
- **nastopanje proti 3.:**
 - v **svojem imenu** + na račun družb.: prav. + obv. nosi sam
 - v **imenu družb.:** vsi družbeniki solidarni U, D → drugačen dog.= brez učinka proti 3. os.
 - obv. družbenikov proti 3. os. ne prenehajo s prenehanjem družb.
- **družbeniki**:
 - **razm.:**
 - če po prenehanju družb. ostanejo dolgovi **do 3.** os.= dolžni poravnati družbeniki po enakih delih (če pogod. ne 2.)
 - **družbenik**, ki poravnal obv. druž.= prav. zaht. del povračila
 - **novi družbenik**: lahko vstopi (če pogod. dopušča)
 - dolž. **prispevati** enako kot 2. (če pogod. ne 2.)
 - uprav. do **koristi**, ki nastale **po vstopu** (če pogod. ne 2.)
 - nasproti 3. os. **odg.** za obv. nastale **po vstopu**
 - svoj položaj lahko **prenese** le na 2. družbenika (ne na 3. os.) (če pogod. dopušča + pod pog. pogod.)
 - **izključitev**: utemeljeni razlogi + s tožbo
 - lahko v pogod., da o izključitvi odloči družbenik **sam** (sam s tožbo razveljavi sklep, če meni, da neutemeljen)
 - prav. do vračila **tržne vrednosti** svojega deleža v času izključitve → izplačano v max 3h letih (od 2.h družbenikov)
 - če zaht. za **odškod.** (od izključenega), smejo vračilo prispevka zadržati do pravnom. sodbe/ sporazuma z družbenikom
- **konec**:
 - **prenehanje**:
 - **poteče čas** → če potem časa še izvršujejo = pogod. za nedoločen čas
 - dosežen **namen** ustanovitve + namen postane nemogoč
 - **sklenejo** družbeniki
 - **izključen 1** družbenik → družba lahko še obstaja, če pogod. to določa
 - smrt + **izguba posl. spos.** + stečaj/ prisilna poravnava proti s.p.
 - družbenik kot pr. os. **preneha obstajati** (statusne Δ + stečaj...)
 - **delež** družbenika dobi 3. os. z izvršbo
 - družbeniku **prepovedana** (a. drž. org.) dejavnost družb. pogod.
 - družbenik **odpove** pogod.
 - **odpoved pogod.:** družbeni → če določeno v pogod.
 - pogod. za nedoločen čas (3mesečni rok)

- utemeljeni **razlogi** + s **tožbo** → pred potekom časa + brez odpov. roka
- o **likvidacija**: dolž. družbenikov, če družba preneha
 - poravnati **obv. do 3.h + do družbenikov**, ki prispevali več kot v pogod. → ostanek razdelijo enako kot prispevki (če pogod. ne 2.)
 - če premož. ne zadostuje- družbeniki pokrijejo v razm. kot prispevki

4.2. TEORIJE:

- **teor. fikcij** (von Savigny): pr. os. ne obstaja (umetna tvorba, ki ji pr. priznava pr. subjektiv.) → pr. os.= kot posl. nespos. fiz. os., ki potrebuje zastop.- resnični nosilci= le ljudje
- **teor. zanikanja pr. osebnosti** (Jhering): pr. os.= pr. abstrakcija + na zunaj= pr. subj. → = lupina + bistvo= člani/ destinatorji → gl. namen= pridobiti premož.
- **teor. o realnosti pr. os.** (Otto von Gürkne):= resnična (enaka spos. kot fiz. os.) → = social. organizem/ družb. realnost → z voljo + položajem v pr. prometu- sama svoje prav. + dolž. → odločitve sprejemajo na dog. način
- **pragmatična teor.:** pr. os.= kar določi zakonod.

4.3. SPOS.:

- **pr. spos.:**
 - **sist. popolne/ spl. pr. spos.** (Slo): spos. kot fiz. os., razen prav., ki po naravi take, da lahko imajo le fiz. os. (nekatero os. + druž.pr. prav.)
 - **sist. omejene/ special. pr. spos.** (Angl. + ZGD-1): le na področju, za katerega ustanovljena → taki pr. posli= Ø
- o **pridobitev**: nač. ustanavljanja le po načinih predpisanih v zak.
 - **sist.:** svobodnega združevanja + koncesije (tudi vsebina) + normat. a./ registracije (le form. pog.- Slo)
 - pr. os. **jav. pr.:** nastanejo z veljavnostjo ustanovnega a.
 - pr. os. **zas. pr.:** vpis v register
- **voljna spos.:**
 - o **posl. spos.:** voljo oblikujejo njeni org. → določa jih notr. organiz. + nastopajo v imenu in za račun druž. → posl. spos. odv. od spos. org.
 - **upravljanje:** razm. s pooblaščenecem (in pr. os.)
 - **poslovođenje:** razm. s 3. os.
 - o **delikt. spos.:** same niso delikt. spos. → odg. za ravnanje os., ko delajo v okviru njene dejavnosti + izp. pogodb. obv. (147. + 8.)
 - **odg. za delo delavca pri delu:**
 - **delodajalec** (fiz. + pr. os.): razen, če dokaže, da ravnal kot je bilo potrebno → ne za škodo zaradi nevarnosti stv./ dejavnosti
 - **delavec:** za namerno škodo → zaht. oškodovanec + delodaj., ki povrnili škodo oškodovancu (rok= 6 mesecev od plačila)
 - **odg. za škodo, ki jo povzroči org.:** odg. pr. os. za škodo povzročeno 3. os. → če krivdna= zaht. za povrnitev plačanega zneska (rok= 6 mesecev od plačila)
 - o **odg. za obv.:** odg. pr. os. z vsem premož.

4.4. VRSTE ZDRUŽENJ:

- **korporacije:** za doseganje skupnega cilja
 - o **članstvo:** lahko abstr. (ne individ.) + odločanje o delovanju korp.
- **društvo:** za skupne inter.
 - o **javno** delovanje
 - o **nastane:** ustanovni a.
 - registracija (upr. post.)- vpis v reg. društev
 - min 3 fiz./ pr. os. s posl. spos. (ni potreben ustanovni kapital)
 - o **omejena pr. spos.:** ne sme gospod. dejavnosti (nepridobitno) → lahko kot delodaj. + svoji org. (lahko upr. odbor)
 - o **premož.:** ločenost premož. pr. os. + članov → prepovedana delitev premož. društva med člane (ob prenehanju gre ostanek premož. na podobno društvo)
- **ustanova:** premož. vezano na določen namen
 - o **namen:** spl. koristen + dobrodelen + razmeroma trajen
 - o **ustanovitev:** domača/ tuja fiz./ pr. os. + med živimi/ za primer smrti
 - **evidenca** ustan.
 - **a.** o ustanovitvi (notarski zapis):
 - ime + sedež/ preb. **ustanovitelja**
 - ime + sedež **ustanove**
 - vrednost ustanovitvenega **premož.**
 - **namen**
 - način imenovanja **članov** uprave + poimenske člane 1. uprave
 - o **upravljanje:** min 3 člani (izvoljen predsednik) → za delovanje + zastop.
 - o **člani- ne:** mladolet. + posl. nespos. + zaposleni v ustan. + nadzorniki ustan.
 - o **premož.:** za namen + poslovanje ustan.
 - **ustanovitveno**
 - **pridobljeno** z opravljanjem dejavnosti
 - **naklonitve**
 - **neprem.** (soglasje org. pristojnega za ustanove)
 - **zmanjšanje:** če predvideno v a. + določi uprava (izjemni položaj) in soglasje org. pristojnega za ustanove
 - o **prenehanje:**
 - **premož.** ne zadošča za nadaljevanje
 - izp. **namena** + postane nemogoč
 - org. pristojen za ustanove ugotovi, da **ni pog.** za nadaljevanje
- **skupnost (1003-1011.):** prav. pripada več os. skupaj → ni možno omejiti brez njegovega soglasja
 - o **vsak** lahko opravi **kar nujno** za odvrnitev neposredno grozeče večje škode
 - o **ni** dovoljena zaht. za **bistveno** Δ pred. (= zaht. za prenehanje skupnosti)
 - o **stroški:** vzdrževanje + odločanja + skupne uporabe + za izboljšanje → vsak udeleženec sorazm. z deležem
 - o **prenehanje:**
 - **delitev** stv. v naravi (če možno)

- sicer **prodaja** (neprem. na jav. dražbi): poravnava obv. + razdelitev → prednost udeleženci → če neuspešno= skupnost ne preneha
- sklenitev **druž. pogod.** (če ne nasprotuje zak.): če se v družbo vloži celoten pred.= ni delitve → obv. med udeleženci se lahko Δ , odg. do 3. os. pa ne
- **odsvojitve + uničenje** pred.
- **zaht.:** prav. vsakega + kadarkoli → prav. ne more zastarati + omejiti
 - **udeleženci:** lahko sporazumno prav. za določen čas izključijo + določijo odpovedni rok → vseeno lahko zaht. prenehanje, če utemeljen razlog ali soglasno
 - lahko zahteva tudi **upravitelj** (določi sod.)
- o **vsak svoj delež:** prosta uporaba + razpolaganje (ne škodit 2.)
 - v **dvomu**= vsak enak delež
 - če **prenos** na 2. os.= prenos tudi obv. + sklepov
- o **pred.= celota:** soglasno razpolaganje
 - uporaba + odločanje= kot ustreza **namenu** (ne škodit uporabi 2.h)
 - če ne morejo sporazumeti= sme vsak zaht., da **sod. določi upravitelja**
 - **št. glasov**= velikosti deleža
 - **večine:** lahko odloča le 1/ nekateri/ 3. os.- izvoljeni
 - **navadna:** redno upravljanje + uporaba
 - **2/3:** izboljšanje- povečanje vrednosti
 - **soglasno:** če visoki stroški + omejitev prav. posam.

PR. POSLI

- v vseh civ.pr. panogah
- nastane na podlagi **avtonomne volje** strank (do mej kogentnih pravil) → voljno dejanje z namenom ustvariti/ prekiniti pr. razm.
- **enakopr.** subj.- usklajevanje volje
- **ne moremo vplivati na premož. + prav. + dolž. 2.h** (izjema= ded.)
- **sestavine:**
 - o **bistvene:** mora vsebovati → pog. za nastanek= sporazum (nač. konsenzualnosti)
 - o **naraven:** redno vsebuje → po navadi določa že pr. red: dispozitivne (z dog. lahko izključimo) + kogentne
 - o **slučajne:** vsebuje konkretni pr. posel → posebej dog. + ne smejo nasprotovati bistvenim
- **razlaga:** gl.= volja + pravičnost
 - o **gramatikalna** razl.: spl. → izjema= sporne določbe- glede na namen strank
 - o **obj. merila za razl. nejasnosti:** v zak.
 - **formularne** pogod.: v škodo stranke, ki pogod. sestavi
 - **neodplačni** pr. posli: čim manj obremenimo zavezanca
 - **odplačni** pr. posli: nač. vzajemnosti
- **nemožnost izp.** pr. posla:
 - o nač. *pacta sunt servanda* (dog.= veljava pr. vira) → **razlogi** za nemožnost
 - **obj.** → obv. ugasne
 - **subj.**- krivdna → odškod. odg.
 - o **klavzula o Δ razmerah** (rebus sic stantibus) (112.): take Δ po sklenitvi., da pogod. ne ustreza pričakovanju strank (postane nepravilno do 1 → zaht. za razvezo pogod.)
 - **okolščine**, ki otežujejo izp.
 - **nemožnost izp.** namen

1. DELITEV:

- o **akcesorni:** odv. od obstoja gl. pr. posla + usodno vplivajo
- o **aleatorni** (kup nade): izp. odv. od naključja (sreče) → pr. posel velja ne glede na uresničitev
- o **komutativni** (kupoprod. pogod.): dajatvi strank= znani + sigurni
- **št. strank:** št. potrebnih izjav volje za nastanek
 - o **1stranski** (opor. + menica + *prilastitev* + *obljuba* + *izpodbojno uprav.*)
 - o **2/ večstr.** (2= pogod.): izjave se morajo pokrivati- soglasje
- **čas učinkov:**
 - o **inter vivos** (lahko učinki za dediče)
 - o **mortis causa** (opor.)
- **področje uveljavljanja:**
 - o **ded.pr.** (opor. + ded.pr. pogod.): prehod premož. po zapustnikovi smrti → nujna obličnost + le kot v zak. (izjema= volilo)

- **stv.pr.** (izročitev- podlaga za last. prav.): ustanovitev/ prenehanje + Δ/ prenos stv. prav.
- **oblig.pr.** (pogod.): ustanovitev/ prenehanje + Δ/ prenos pogod. razm.
- **družin.pr.** (ZZ): osebnotni pr. posli za Δ družin. položaja → obličnosti + ni dispozitivnosti (pog. + zastopniki niso možni) + strogo os. + enakopr.
- **podlaga:** razvidnost namena
 - **abstr.** (pooblastitev): podlaga ni bistvena (ni možno sklicevanje na neuresničitev podlage)
 - **kavzalni** (izročitev- namen= pogod.): podlaga= bistvena- pr. relevantna (možen ugovor neuresničitve namena)
- **oblika:**
 - **oblični/ form.** (opor. + menica): oblika predpisana (zak. + dog. strank) → **f:**
 - pog. za **veljavnost** (forma ad solemnitatem) → sicer Ø
 - za **dokazovanje** (forma ad probationem) → veljave, a težji dokaz
 - **brezobl./ nefor.:** pog. za veljavnost= soglasje (po navadi)
- **vsebina + pred.:**
 - **zavezovalni:** stranka zaveže za ravnanje (obv. + terj.) → relat.
 - **razpolagalni:** razpolaganje z obstoječo prav. (oblast nad prav.)- realizacija zavezovalnih → absol.
- **odplačnost:** pričakovanje povračila dajatve
 - **odplačni/ onerozni**
 - **neodplačni/ lukrativni**

2. IZJAVA VOLJE: z besedami + običajni znaki + konkludentna dejanja → podlaga za sklenitev pr. posla- avtonomija strank

- **volja**= notr. pojav → učinkuje ko izražena navzven
 - **brez napak** → sicer izpodb.
 - **učinkovitost:** če nesporazum strank → pogod. ne nastane
- **konkludentna dejanja:** dejanja enakopr. izjavam volje (vežejo enake pr. učinke)- potrebno poznati pomen dejanj v nekem okolju (*prikimavanje= ja*)
 - **kolizije domnevane + dejanske volje:** izjava, da ni hotel posledic nastalih z konkl. dejanjem (pogosto pri dejanskih pogod.- izniči se zaht. po volji)
- **pog. veljavnosti:** različen pomen + teža → različne sankcije
 - **posl. spos.**
 - **obličnosti**
 - **svobodna + resna (18.)**
 - **dopustnost + možnost pred. + podlage**
- **dospelost pred. + podlage:** pog. za učinkovitost- problem pri izjavi volje na daljavo
 - **oddajna teor. (Angl.):** ko oddana na pošto → stranka zavezana tudi, če pisna ne prejme (ščiti akceptanta)
 - **prejemna teor.:** ko stranka izjavo prejme (akcept pride do oferenta) → sicer pogod. ni sklenjena
 - **informac. teor.:** ko se stranka z voljo seznanila
 - **kreacijska teor.:** soglasje doseženo, ko se naslovnik strinja s ponudbo
- **učinkuje:** lahko takoj ko objavljena (jav. obljuba) + nekaj časa brez učinka (opor.)

- **nesporazum/** disens: pomanjkanje soglasja, čeprav stranki mislita, da se strinjata o bistvenih el.:
 - **narava pogod.** (prodajna- darilna pogod.)
 - **podlaga** (odplačani + neodplačni pr. posel)
 - **pred. obv.** (napačna označba neprem.) → pogod. ni sklenjena (16.)
- o **prikriti** d.: 1 stranka izjavi in misli 1 + 2. razume drugače
- o **odkriti/** odprti d.

2.1. RAZLAGA:

- ni potrebna: v jasnih primerih + ko 1pomenska razlaga
- **neskladje:** presoja po dobri veri + poštenju → **teor.:**
 - o **volje:** volja= gibalno pr. posla (ne glede na izjavo) → kdor trdi, da izjava ni resnična volja, mora dokazati (ne velja za mentalno rezervacijo)
 - o **izjave** (oblični pr. posli): volja mora biti izražena- varovanje inter. prejemnika (mislil, da gre za resnično voljo)
 - o **zaupanja:** izraz resnične volje= tiste izjave, ki bi jih nasprotna stranka lahko sprejela za resnično voljo
- **f:**
 - o **emanacija/** razširjanje volje: sredstvo za navzven pokazati voljo izjavitelja
 - o **interpretacija** volje: s stališča tistega, ki izjavi (reši konflikt med udeleženci)
- **tipi:**
 - o **normat.** (objektiviz.): ko različno razumevanje izjave → upoštevamo nač.-sicer pr. posel. ne nastane:
 - **skrbnost + dobra vera in poštenje:** vsaka stranka se mora vprašati kaj je razumela nasprotna → sicer odškod. odg.
 - **enakopr.:** nejasnosti v korist šibkejše stranke
 - **ekvivalenca:** nejasna določila pri neodplačnih poslih= korist D, pri odplačnih= korist U
 - spl. **jezik. pomen**
 - posl. + prometni **običaji**
 - kako bi **razumel povprečen prejemnik**
 - **določene rizike nosi 1** stranka (*gostilničar nosi riziko, če nekdo 3. odmaši pokrovček na solnici*)
 - **okoliščine** kjer dana izjava (*mahanje na dražbi/ mahanje prijatelju*)
 - **komu** izjava **namenjena:** št. naslovljencev + določen/ nedol. krog os.
 - **za kakšen pr. posel** je bila izjava dana
 - o **material.:** pomen + pog. izjav določa pr. red
 - o **dopolnilna:** zak. razlaga za tiste stv. o katerih se stranki nista posebej dog. (ali so bili dog. neveljavni)
- **vrste:**
 - o **nezavestna/ nezavedna:** stranka se ne zaveda + nima namena → neupoštevno-izjavitelj se mora zavedati pomena svojih dejanj
 - o **molk:** ne pomeni sprejema ponudbe (30.čl.)

- **izjema** (naročništvo): če naslovnik v stalni posl. zvezi s ponudnikom (za 1 stv.) → mora takoj zavrniti
- **normirani molk**: zak. določi molku pomen določenega ravnanja
- **nedoločna**: z nobeno razlago ne moremo pripisati pomena izjavi → brez pr. učinkov (pr. posel ne nastane)

2.3. NESOGLASJE IZJAVE IN VOLJE: izjava ni svobodna + resna

- **nezavestno**: izpodb.- razveljavitev
 - **zmota**: napačna predstava o okoliščini- zaradi česar stranka sklene pr. posel + izjavi kar noče → obj. odškod. odg. stranke v zmoti
 - **nač. afirmacije pr. posla**: težnja, da ostane pr. posle v veljavi → če 2. stranka pripravljena izp. kot, da zmote ne bi bilo= posel velja
 - **pog.:**
 - **bistvena**:
 - **o obj.** (last. pred.)
 - **o os.** + identiteti os. + last. os.- s katero sklepa pr. posel
 - **o okoliščinah + pr. podlagi**- po običajih + namenu odločilne
 - **opravičljiva**: ne moremo očitati malomarnosti, da ne ve
 - **nerelevantna**:
 - **o pr. posledicah**
 - **o nagibu**: če nagib ni el. pogod. razm. → izjema= pri neodplačni pogod. (relevantna, če odločilna za prevzem obv.)
 - **sila + grožnja**: povzroči sopogod. + 3. os. → absol. sila ne, ker volje sploh ni
 - **pog.= protipr./ nedopustnost**: sredstvo za sklenitev pr. posla + prisila + povzročča utemeljen strah (ogroženost pomembne dobrine- življ.)
 - **dovoljene**: usmerjene v pr.posl. situacije + uveljavljanja prav. (grožnja s tožbo) → nujna notranja povezava med sredstvom + ciljem
 - **prevara**: povzročitev (akt.) + zadrži v zmoti (ni nujno bistveni) (pas.) 2. stranko z namenom sklenitve pr. posla
 - **vzročna zveza** med ravnanjem + zmoto
 - ravnanje= **naklepno + nedopustno** → odškod. odg. povzročitelja
 - **povzroči jo 3. os.:** relevantna le, če 2. stranka vedela zanj → pri neodplačnih pogod. vedno relevantna
- **zavestno**:
 - **mentalna rezervacija**: zavestna izjava nekaj 2., ko kar hoče + ne pove 2. stranki → neupoštevno (kot da hoče kar je izjavil)
 - **izjava v šali + gledališču + pri pouku**: 2. stranka bi morala vedet, da izjava ni resno mišljena (treba razlagati v kontekstu) → pr. posel ne nastane
 - **odškod. zaht.:** če 2. stranka brez svoje krivde ne spozna šale
 - **simulirani pr. posli (50.)**: obe stranki zavedno ne izjavljata resnične volje-nočeta skleniti tega pr. posla → Ø
 - **disimuliran** (prikrit) pr posel.: pr. posel, ki ga stranki želita + ga navzven ne izrazita → velja, če izp. vsi pog. za ta pr. posel

2.4. MOŽNOST + DOPUSTNOST PRED. + PODLAGE

- **pred.:** storitev + opustitev + dopustitev
- **podlaga** (causa): razlog za sklenitev pr. posla (= nagib, postavljen kot pog.)
- **pog.:** sicer \emptyset
 - o **možnost** vsaj v času izp. → mora obstajati + stranki poznati
 - o **dopustnost**
 - o pred. tudi **določenost** + vsaj **določljivost** (podatki, da mogoče določiti)
- **možnost:**
 - o **nemogoč** pr. posel= brez učinkov (\emptyset) → pog.:
 - **trajna**
 - **začetna**
 - **absol.:** nihče ne more izp. (če kdo lahko= relat.- ni \emptyset)
 - o odškod. odg. stranke, ki ve, da nemogoče izp.
 - o nemožnost **povzroči stranka**= obv. še obstaja → možnosti (izbere prizadeta):
 - pogod. **ostane v veljavi**- obv. se izplača
 - pogod. **ne velja**- odškod.
- **dopustnost:** v skladu z ust. + moralo (večinoma prekriva s pr.) + kogent. predpisi

2.5. OBLIČNOST: če določa zak. + stranki dog.

- **oblike pogod.:** dog. + pisne + notar. + real. (ko 1 stranka izp. svojo obv.)
- varstvo interesa:
 - o **jav.:** sankcijo določa zak. → \emptyset
 - o **posam.-** stranka: sankcijo ugotavljamo za posam. primer → izpodb.
- glede na pr. podlago:
 - o **abstr.:** obličnost= dodatna varovalka, ker ni pr. podlage
 - o **kavzalni:** dodatne varovalke niso potrebne
- **teor. realizacije (58.):** pogod. določene oblike veljavna- čeprav oblika ni izp. + stranki večino obv. že izp. (razen, če namen oblike ni kaj 2.) → nač. bodre vere + poštenja

3. NEVELJAVNOST:

- **trodelba pr. poslov:** izpodb. + \emptyset + neobstoječi (ne nastane, ker volja ni pravilno izražena) (dejansko= \emptyset)
- **sankcije:**
 - o **neveljavnost**= skrajno sredstvo (ultima ratio)
 - o stranke si morajo vse **vrniti**
- **dihotomija sankcij:** glede na varstvo interesov
 - o inter. **strank** → izpodb.
 - o **jav.** inter. → \emptyset

3.1. \emptyset : pr. posel= brez učinkov (negacija pr. eksistence pr. posla)

- nedopustne pogod.
- sklicuje **vsak, ki** ima pr. **interes**
- upošteva se **po uradni dolž. + nastopi po zak.** (ne glede na volje strank)
- prav. **ne zastara**
- ne more konvalidirati (tudi če odpade razlog)

- **odškod. odg.** stranke (91.čl.)
 - o **krivda** za \emptyset
 - o **vzročna zveza** med škodo + sklenitvijo pogod.
 - o oškodovani= **dobroveren** (ni vedel + bil dolžan vedeti za vzroke \emptyset)
- **teor. o uporabi \emptyset** : treba ugotavljati za vsak primer posebej (ne avtomatično, če nasprotuje kogentnim predpisom)
 - o **o stopnjevanju sankcij** (cond^o ob turpem causam) (87.): presoditi glede na namen + vsebino kršene norme → zavrnitev zaht. nepoštene stranke za vrnitev kar dala 2. (upoštevamo inter. + poštenost)
 - o **o afirmaciji pogod.** (zaradi učinkov + varnosti pr. prometa)
- **izjeme**:
 - o **delna \emptyset** (88.): \emptyset samo posam. določila → pog.:
 - pogod. **lahko obstaja brez**
 - določilo **ni pog.** + nagib
 - o **konverzija** (89.): Δ absol. \emptyset pogod. v 2. veljavno → pog.:
 - **izpolnjeni pog.** za 2.
 - stranki **namen** skleniti 2.
 - stranki **bi sklenili** 2., če bi vedli za \emptyset 1.
 - o **naknadna konvalidacija** (90/2.): \emptyset ne moremo uveljaviti → pog.:
 - prepoved **manjšega pomena** (pr. standard: ravnanje strank + okoliščine + kontekst)
 - pogod. **že izp.**
- **relat. \emptyset** : stranke vedo za \emptyset + nezak./ nemoralen pr. posel → možna konvalidacija
- **oderuška pogod.** (119.): očitno nesorazm. vzajemnih dajatev
 - o **izkoriščanje**: stiske + premož. stanja + neizkušenosť + lahkomiselnost + odvisnost + izgovori za svojo/ 3. korist → stranka ve (dokazuje oškodovanec)
 - o **ostane v veljavi**, če oškodovanec zaht. zmanjšanje obv. → 5 let od sklenitve

3.2. IZPODBOJNOST: prav. zaht. razveljavitev → blažja sankcija

- o stranka **omejeno posl. spos.**
- o **napake volje**
- o določa **zak.**
- sklicuje **le kdor upravičen** (izjemoma tudi 3. os., ki ji prizadet inter.)
- sod. upošteva le, če se **stranka** nanjo **sklicuje**
- **pr. posel velja** dokler ni izpodb. → pr. posel visi
- **odškod. odg.**: stranka pri kateri vzrok za izpodb.
- **rok** za uveljavljati izpodb. (sicer konvalidira) (90.) → stranka lahko zaht., da se 2. izreče ali bo/ ne bo izpodb.- 30 dni
 - o **subj.** rok: ko zveš za razloge izpod. + prenehanje sile- 1 leto
 - o **obj.** rok: od fiksne točke (sklenitve)- 5/3 let
- **izvrševanje**: najprej potrebno tožiti (izpodb. + dajatvena tožba za vrnitev) → razveljavitev s sodbo
- **čezmerno prikrajšanje** (118.): očitno nesorazm. vzajemnih dajatev

- o **dobrovernost** oškodovanca
- o prav. **preneha**: 1 leto po sklenitvi + ni možna vnaprejšnja odpoved.
- o **ostane v veljavi**, če 2. stranka ponudi dopolnitev obv.
- o **ne**: pogod. na srečo + na podlagi jav. dražbe + višja cena zaradi naklonjenosti

4. MODALITETE: omejujejo pr. posle

4.1. POGOJ: bodoče + obj. dejstvo- od česar odv. uresničitev + prenehanje pr. posla

- kdor **izp. obv. pred izp. pog.**= lahko zaht. nazaj
- **posl. spos.** v času sklenitve (tudi, če kasneje izgubi)
- **stranka, ki vpliva** na ne/uresničitev pog. (nasprotuje nač. vestnosti + poštenja)= kot bi se zgodilo nasprotno

- **pozit./ trdilni**: odv. od uresnitve dejstva
- **negat./ nikalni**: odv. od neuresnitve dejstva

- **kavzalni**: neodv. od volje subj.
- **potestativni**: popolnoma odv. od volje subj.
- **mešani**: odv. od volje subj. + nekega dejstva, ki ni odv. od volje subj.

- **odložni/ suspenzivni**: odlaga učinke → učinkujejo od sklenitve (za nazaj)
 - o dokler **visi**= pr. posel ne velja + vseeno nekatere posledice
 - o ko gotovo, da se ne bo izp.= kot, da pr. posel ne bi bil nikoli sklenjen
 - o **zavarovanje pog. prav.:** zaht. U, če uveljavitev v nevarnosti
- **razvezni/ resolutivni**: povzroči neuspešnost pr. posla
 - o dokler **visi**= pr. posel velja
- **nedopustni** → ∅ pr. posla
- **nemogoč**: ne more izp. (dejan. + pr. razlogi):
 - o **nemogoč odložni**: ∅ pr. posel
 - o **nemogoč razvezni**: šteje za neobstoječega (60.)

4.2. ROK: bodoče + gotovo dejstvo → določen potek/ trenutek časa- ki veže zač./ prenehanje pr. posla

- **čas**:
 - o nedoločen
 - o določen
 - o določljiv

- **začetni**: odlaga učinke (kot odložni pog.)
- **končni**: zagotavlja učinke do trenutka (kot razvezni pog.)

5. ZASTOPANJE: če stranka ne more izjaviti svoje volje → nastopanje v pr. prometu za 2.

(akt.- dajanje + pas.- sprejemanje izjav) → ne:

- o **predstavnik**: opravlja dejanska opravila (ne pr.)
- o **sel**: le prenaša voljo (ne odloča) → ni potrebna posl. spos.

- **posrednik:** stranki spravlja k sklenitvi pogod.
- **teor.:**
 - **t. fikcije:** zastopani manifestira svojo voljo prek zastopnika- le prenese
 - kritika: ni zak. zast., kjer zastopani svoje volje ne more izjaviti
 - **t. volje:** zastopnik izjavi svoj voljo + takojšnja cesija za prenos pr. učinkov
 - kritika: le direktno zast.
 - **t. reprezentacije:** zastopnik izjavi svojo voljo, pri čemer nadomešča zastopančevo + pr. učinki se izražajo glede na tip zast. v zastopančevi sferi → napačna izjava volje= zmota zastopnika
 - max razširjena teor.
- **vrste:**
 - glede na **učinke:**
 - **direkt.:** pr. posel velja med zastopanim + 3. os. → v tujem imenu + za tuj rač. → mandat
 - **posr.:** pr. posel velja med zastopnikom + 3. os. → v svojem imenu + na tuj rač. → potrebno prenesti pr. učinke na zastopanega
 - glede na **podlago:**
 - **zakonito:**
 - ZZZDR: otrok- starši
 - ZGD-1: zastopniki za družbe
 - ZD: izvršitelj opor. + upravitelj + začasni oskrbnik zapuščine
 - Pomor. Z: kapitan
 - **na podlagi odločbe drž. org.:** sod. določi stečajnega uprav. (zastopa gospod. druž. v stečaj. post.)
 - **statutarno.:** a. pristojnega org.= druž. pogod. + statut (gospod. druž.)
 - **pr.-posl.:** pooblastilo (izjava volje)
- **uspešnost:** direkt. zast.
 - **pooblaščenost:** imeti pr. moč → z zak. + 1str. izjava za opravljanje določenih poslov
 - **usmerjenost** zastopn. volje **v ravnanje 2. stranke:** zavezan direkt. zastopani
 - **jasno** mora biti, **da zastopnik ne v svoji volji:** 2. stranka mora vedeti= sklepanje po okoliščinah + obvestiti
 - **posl. spos. zak. zastopnika** (pri pr.-posl. ne, ker ni stranka pogod.)
 - **prenos pooblastil:** načeloma ne → izjeme: dovoli zak., pogod. + če nujno in okoliščine onemogočajo os. izvršitev
- **pooblastitev:** 1str. pr. posel- zastopani podeli uprav. za zast. → mandat + pooblastilo

5.1. POOBLASTILO: pooblastitev vidna navzven

- **abstraktnost:** obstoj + obseg nista odv. od pr. razm.
- **oblika:** taka kot predpisana z zak. za določen pr. posel
- **obseg:**
 - **spl./ general.:** za redno poslovanje
 - **pos./ special.:** samo za tiste pr. posele, za katere posebej pooblaščen → nujno:
 - **prevzem** menične **obv.** + obremenitev neprem. + odtujitve + brez povračila odpovedati prav.

- **sklenitev** poročstva + poravnave + arbitražnega sporazuma
 - spustiti **v spor**
- **preklic + zožitev**: brez posebne oblike + po svoji volji → tudi, če se s pogod. odpovedal tej prav.- le odškod. odg.
- **prekoračitev**:
 - o **zavezanost zastopanega**: če odobri v določenem roku
 - če **ne odobri**: solidar. odškod. odg. zastopnika + zastopanega
 - o če **2. stranka** uprav. **ne ve**: sme izjaviti, da se ne čuti zavezana s pogod. (tako j ko zve)
- **zast. brez pooblastil** (falsus procurator):
 - o **zavezanost zastopanega**: če odobri
 - če **ne odobri**= pr. posel. ni bil sklenjen + odškod. odg. pooblaščenca (če 2. stranka uprav. ni vedla)
 - o **2. stranka**: lahko zaht., da se izreče o odobritvi

ČAS

1. ŠTETJE ČASA (62. člen OZ):

- **rok v dnevih:** zač.= dan po dogodku + kon.= iztek zadnjega dne
- **rok v tednih, mesecih, letih:** kon.= istoimenski dan (oz. zadnji dan v mesecu)
- če zadnji dan= nedelavnik (po zak.) → kon.= naslednji delavnik

2. ZASTARANJE: preneha prav. zaht. izp. → ugovor

- Δ **obv.** v natural./ neiztožljivo: še obstaja + možno izp. (ne moreš zaht. nazaj)
- **ne** uporabljamo **teh pravil:** kjer potrebno vložiti tožbo/ opraviti dejanje v določenem roku, da prav. ni izgubljena
- po preteku **zastar. roka** → prepoved Δ roka
 - o **zač.**= 1. dan po dnevu, ko U prav. terj. / D ravnal proti taki obv. (opustitev)
 - o **kon.**= po izteku zadnjega dne
 - o **vštevanje** časa prednikov (v prid D)
- **odpoved:**
 - o ni možno pred potekom časa
 - o = pisni pripoznavi zastar. obv. + zavarovanje zastar. terj. (zastava)
- **zavarovana terj.** (zastava): poplačilo obv. (ne stranskih) možno le, če stv. ima + prav. vpisana v jav. knjigi
- **stranske terj.** (obresti + plodovi + stroški...): zastarajo hkrati z gl.

2.1. ZASTAR. ROKI ZA TERJ.: spl.= 5 let

- **prav.-** iz nje izhajajo občasne terj.: **5 let** po zapadlosti najstarejše neizp. terj. → izguba prav. zaht. bodoče občasne dajatve + dajatve zapadle pred tem zastar.
 - o **prav.** do preživljanja ne more zastar.
- **občasne:** **3 leta** od zapadlosti posam. dajatve → obresti + preživnina + anuitete (letno izplačevanje obresti + glavnice) + ne delne izp. (obroki)
- **iz gospod. pogod.** + za povrnitev izdatkov (za vsako storitev/ dajatev posebej): **3 leta**
- **na izstavitev listine-** za vpis v ZK: **10 let**
- **zakupnine** (ne glede na način plačila): **3 leta**
- **odškod.:** spl.= **5 let** po škod. dej.
 - o ko oškodovanec izve za škodo in povzročitelja: **3 leta**
 - o **prekršitev pogod. kazni**= enak zastar. rok kot za obv.
 - o **spolna zloraba:** **15 let** po polnolet. oškodovanca
 - o **KD:**= če zastar. rok + pretrganje roka + zadržanje zastar. za kaz. pregon daljši
 - o **korupcija:** spl.= **15 let** po škod. dej.
 - ko oškodovanec izve za škodo in povzročitelja: **5 leta**
- **1 leto:** dobavljanje za potrebe gospodinjstva (energija + RTV + tel.+ pošta + naročnina publikacij + internet + vzdrževanje večstan. hiš)- kar se plačuje v max 3 mesečnih rokih
 - o **zač.:** po poteku leta, ko terj. dospela → zastar. teče kljub nadaljevanju dobave
- **ugotovljen pred prisojnim org. (odločbe sod.):** **10 let** (tudi, če zak. določa krajši rok) → občasne dajatve (ki iz njih zvirajo) zastar. po roku za občasne dajatve
- **zavarovalne pogod.:**

- o pogod. iz **življ. zavarovanja**: 5 let → če os. dokaže, da ni vedela= 10 let
- o **ostale** pogod.: 3 leta → če os. dokaže, da ni vedela= 5 let
- o zavarovanje **za odg. 3.**: rok teče od dneva, ko odškod. plačana/ vloži sod. zaht. za odškod.
 - oškodovanec zahteva odškod. od zavarovalnice
 - oškodovanec od zavarovanca + slednji od zavarovalnice
 - zavarovalnica od 3., ki odg. za škodo

2.2. ZADRŽANJE ZASTAR.: zastar. v določenem času ne teče → zak. predvideni razlogi:

- **med** določenimi os.:
 - o **partnerja**
 - o **otrok**- starš (do rodit. prav.) + skrbnik (dokler traja)
- **določene os.:**
 - o **izredno stanje** + os. v voj. službi
 - o os., ki živijo v **tujem gospodin.** proti delodaj./ družin. članom
- **nepremagljive ovire:** ko U ne more sodno zaht. izp.
 - o **vzrok:** zač.= ko preneha vzrok + vštetje časa pred prenehanjem
 - o **posl. nespos.** os.: nastopi lahko (rok že teče) 2 leti po nastanku posl. spos./ pridobitvi zastopnika
 - o **os., ki služi voj. rok:** nastopi 3 mesece po odslužitvi

2.3. PRETRGANJE ZASTAR.: ponovno zač. teči zastar. roki

- **D pripozna dolg:** izjava (direk.) + posr. (delno plača) → od pripoznave dalje
 - o priglasitev terj. v **stečaj. post.** + **izvršbo** + **zavarovanje:** po končanem post.
- **U vloži tožbo** (+ 2. dejanja pred drž. org.): za ugotovitev/ zavarovanje/ izterjatev → od konca spora
 - o **tožba zavrjnena + zavržena + umaknjena:** zastar. ni pretrgano
 - o **tožba zavržena zaradi nepristojnosti + imenovanje prednikov + uveljavljanje pobota:** U čas 3 mesece (po pravnom. odločbi) za vložitev nove tožbe- šteje, da pretrgana že s 1. tožbo
 - o **U zaht.:** ne zadostuje
- **prenovitev** (novacija): zastar. v roku določenem za novo obv.

3. PREKLUZIJA: ugasnitev prav. → prekluzivni rok (*uveljavljanje izpodbojnosti*)

- sod. upošteva po **uradni dolž.**
- le, če **zak.** izrecno določa (bes.: »prav. ugasne«) → **v dvomu**= zastar. rok